

A nova edición do Anuario estatístico Galicia-Norte de Portugal dende a perspectiva de Galicia

Romero Martínez, Pilar

1. INTRODUCCIÓN E ANTECEDENTES
2. FONTES ESTADÍSTICAS UTILIZADAS
3. ESTRUCTURA DO ANUARIO
4. PROBLEMAS ATOPADOS NA ACTUALIZACIÓN DO ANUARIO
5. PROPOSTAS PARA A INCLUSIÓN DE NOVOS TEMAS
6. PRESENTACIÓN DOS PRINCIPAIS RESULTADOS

1. INTRODUCCIÓN E ANTECEDENTES

O Anuario Estatístico Galicia-Norte de Portugal é unha publicación que trata de harmonizar e organizar a información estatística que se dispón da Eurorrexión para poder comparar as estruturas socioeconómicas das dúas rexións que a compoñen.

A edición 2010 do Anuario estatístico Galicia-Norte de Portugal pretende dar continuidade á antiga serie que se iniciou en 1995 e concluíu en 2003, como resultado do proceso de cooperación entre o Instituto Nacional de Estatística de Portugal e o Instituto Galego de Estatística, no ámbito das actividades de cooperación transfronteiriza da Comunidade de Traballo Galicia-Norte de Portugal. Como resultado desta cooperación publicáronse seis edicións en papel do anuario correspondentes aos anos 1995, 1996, 1998, 2000-2001, 2002 e 2003 e dúas edicións en CD-ROM (1997 e 1999).

No ano 2009 a Consellería de Presidencia, Administracións Públicas e Xustiza, a través da Dirección Xeral de Relacións Exteriores e coa Unión Europea, iniciou unha nova etapa revitalizando un anuario que xa demostrara a súa utilidade e interese para os axentes que traballan no ámbito da cooperación transfronteiriza da Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.

A publicación da nova edición do anuario 2010, encadrada dentro do Programa Operativo de Cooperación Territorial España-Portugal (POCTEP), é froito da colaboración entre a Comunidade de Traballo Galicia-Norte de Portugal, o Instituto Galego de Estatística e a Comisión de Coordinación e Desenvolvemento Rexional do Norte de Portugal a través do seu Observatorio das Dinámicas Rexionais. Contouse, así mesmo, coa contribución do Instituto Nacional de Estatística de Portugal na cesión de datos estatísticos e na preparación da metainformación asociada a eles.

Nesta nova edición do anuario o traballo desenvolvido consistiu fundamentalmente na actualización das táboas de datos difundidas nas edicións anteriores. Ademais levouse a cabo unha revisión completa da metainformación incluída no anuario: definición dos conceptos e descrición das clasificacións utilizadas.

O principio fundamental polo que nos rexemos á hora de confeccionar o anuario foi a comparabilidade dos resultados entre as dúas rexións, para así poder facer unha lectura conxunta das dúas rexións e afondar no estudo das relacións transfronteirizas. Nas ocasións en que non foi posible optouse por dividir a información en dúas táboas independentes: por unha banda os datos para Galicia e España e por outra os de Portugal e a Rexión Norte. Por exemplo, foi necesario realizar esta operación cos datos de pensións contributivas en vigor segundo as clases, xa que as tipoloxías existentes en Galicia e España son distintas das que nos podemos atopar na Rexión Norte e Portugal.

Debido ao paréntese sufrido na publicación do anuario estatístico entre os anos 2003 e 2010 decidiuse incluír nesta edición unha táboa coa evolución, desde o ano 2002 ata o 2009, dunha serie de indicadores socioeconómicos para Galicia, España, a Rexión Norte,

Portugal e a UE-27. Os indicadores seleccionados foron: crecemento da poboación, taxa bruta de natalidade, taxa bruta de mortalidade, taxa de actividade, taxa de paro, taxa de variación da media anual do IPC e variación interanual do PIB en índices de volume.

Desde o IGE consideramos que o Anuario Estatístico Galicia Norte de Portugal é unha ferramenta fundamental para todos aqueles axentes que necesiten ter un coñecemento global sobre a situación demográfica, económica e social da Eurorrexión.

2. FONTES ESTADÍSTICAS UTILIZADAS

No IGE para a elaboración da parte galega do Anuario Estatístico Galicia-Norte de Portugal, utilizouse non só a información elaborada no propio instituto, senón que se botou man doutras fontes oficiais: Instituto Nacional de Estadística, consellerías, ministerios, Banco de España, Axencia Estatal de Administración Tributaria, ...

3. ESTRUTURA DO ANUARIO

O Anuario Estatístico Galicia - Norte de Portugal estruturase en tres partes (territorio e poboación, actividade económica e indicadores sociais) que a súa vez se subdividen en capítulos. En total o anuario conta con 18 capítulos distribuídos do seguinte xeito:

Parte I: Territorio e poboación

Capítulo 1: Territorio e demografía

Capítulo 2: Poboación activa, inactiva, ocupada e parada

Parte II: Actividade económica

Capítulo 3: Agricultura e pesca

Capítulo 4: Industria e enerxía

Capítulo 5: Construción

Capítulo 6: Transportes e comunicacións

Capítulo 7: Turismo

Capítulo 8: Contas rexionais

Capítulo 9: Comercio intracomunitario

Capítulo 10: Empresas e sociedades

Capítulo 11: Sector financeiro

Capítulo 12: Prezos

Capítulo 13: Finanzas da administración local

Parte III: Indicadores sociais

Capítulo 14: Saúde

Capítulo 15: Seguranza social

Capítulo 16: Educación

Capítulo 17: Cultura

Capítulo 18: Medio

Con esta clasificación trátase de abranguer un amplo espectro de datos que permitan coñecer a realidade demográfica, social e económica das dúas rexións.

Coa finalidade de que os usuarios do anuario poidan realizar unha correcta lectura das táboas incluídas en cada capítulo, ao comezo de cada parte incluíuse un apartado coas

definicións dos principais conceptos utilizados. Ademais ao pé de cada táboa engadíronse todas aquelas notas necesarias para poder interpretar e comprender de xeito preciso os datos incluídos nela.

Ao final do anuario anexouse un apéndice coas abreviaturas e signos utilizados.

4. PROBLEMAS ATOPADOS NA ACTUALIZACIÓN DO ANUARIO

Desde a publicación da anterior edición do anuario ata que se comezou a traballar na edición de 2010 transcorreron case sete anos, polo que xurdiron problemas á hora de actualizar algunhas táboas, debido a imposibilidade de obter a información das fontes orixinais ben pola parte portuguesa ben pola galega. Elimináronse do anuario de 2010 as seguintes táboas incluídas en edicións anteriores:

- Ocupación no sector pesqueiro e embarcacións de pesca
- Intercambios comerciais: Rexión Norte - Galicia
- Empresas sediadas e constituídas
- Bibliotecas

Algunhas operacións estatísticas que se utilizaron como fonte na elaboración do anuario cambiaron o modo de difusión da información, polo que foi necesario reestruturar as correspondentes táboas da publicación. Isto é extensible ás táboas de empresas que se publicaban segundo a Clasificación Nacional de Actividades Económicas CNAE-93 e que coa entrada en vigor en 2009 da CNAE-2009 se adaptaron á nova clasificación.

5. PROPOSTAS PARA A INCLUSIÓN DE NOVOS TEMAS

A actualización do anuario estatístico é un primeiro paso para poder retomar as relacións transfronteirizas que en materia estatística viñamos mantendo no IGE con Portugal. Por iso creemos interesante ampliar a temática que se aborda no anuario para así poder responder ás crecentes necesidades de información estatística da Eurorrexión.

Entre os temas que consideramos relevantes incluír en próximas edicións do anuario destacamos:

- Novas tecnoloxías. Neste capítulo poderíamos incluír información referente ao uso das novas tecnoloxía nos fogares e nas empresas. Tamén sería interesante incluír indicadores sobre I+D+i.
- Benestar. Neste apartado abordaríanse as condicións sociais e económicas dos fogares das dúas rexións: composición dos fogares, ingresos, gastos e cohesión social.
- Mobilidade laboral transfronteiriza. Debido á importancia e demanda que ten esta información, apostamos por empezar a traballar neste sentido e obter estimacións fiables sobre a mobilidade dos traballadores entre Galicia e a Rexión Norte de Portugal.

Tamén creemos necesario afondar na información contida nalgúns capítulos:

- Capítulo de territorio e demografía: incluír novos indicadores de fecundidade tales como a idade media á maternidade e número medio de fillos por muller.
- Capítulo de poboación activa, inactiva, ocupada e parada: engadir información referente aos custos laborais por traballador e/ou hora traballada.
- Capítulo de agricultura e pesca: agregar datos sobre a produción de madeira.
- Capítulo de enerxía e industria: botamos de menos información referente ás enerxías renovables.

- Construción: amplialo cos prezos do metro cadrado da vivenda libre e protexida.
- Transporte e comunicacións: falta información sobre o parque de vehículos e o transporte de mercadorías por estrada.
- Contas rexionais: incluír unha serie coa evolución do PIB en índices de volume.
- Comercio intracomunitario: recuperar os datos de intercambios comerciais entre Galicia e a Rexión Norte de Portugal.
- Saúde: calcular a esperanza de vida para as dúas rexións.
- Seguranza social: completalo con datos sobre pensións non contributivas.
- Educación: incluír indicadores sobre o abandono educativo temperán e persoas con baixos niveis educativos.

6. PRESENTACIÓN DOS PRINCIPAIS RESULTADOS

6.1 Poboación

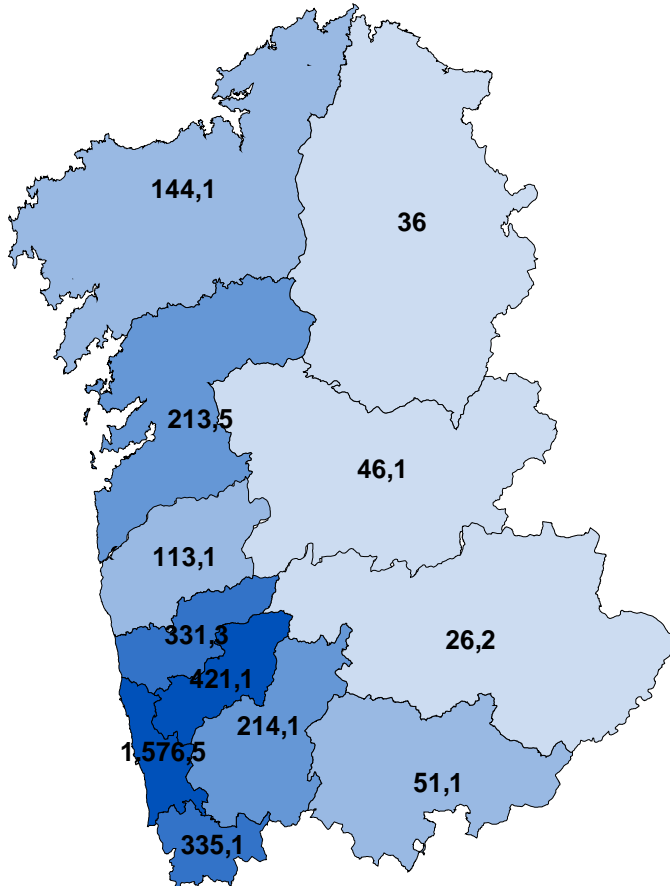
A Eurorrexión esténdese ao longo dunha superficie total de aproximadamente 51 mil quilómetros cadrados que abarca a Comunidade Autónoma de Galicia e a coñecida como a Rexión Norte de Portugal que está formada polas seguintes áreas: Minho-Lima, Cávado, Ave, Grande Porto, Tâmega, Entre Douro e Vouga, Douro e Alto Trás-os-Montes.

Galicia e a Rexión Norte de Portugal corresponden á desagregación territorial de NUTS II utilizada por Eurostat, mentres que as provincias galegas e as áreas da Rexión Norte equivalen a NUTS III.

A Eurorrexión contaba no ano 2009 con 6.541.528 habitantes repartidos do seguinte xeito: 2.796.089 en Galicia e os 3.745.439 restantes na Rexión Norte de Portugal.

Mapa 1. Densidade de poboación. Ano 2009

Habitantes/Km²

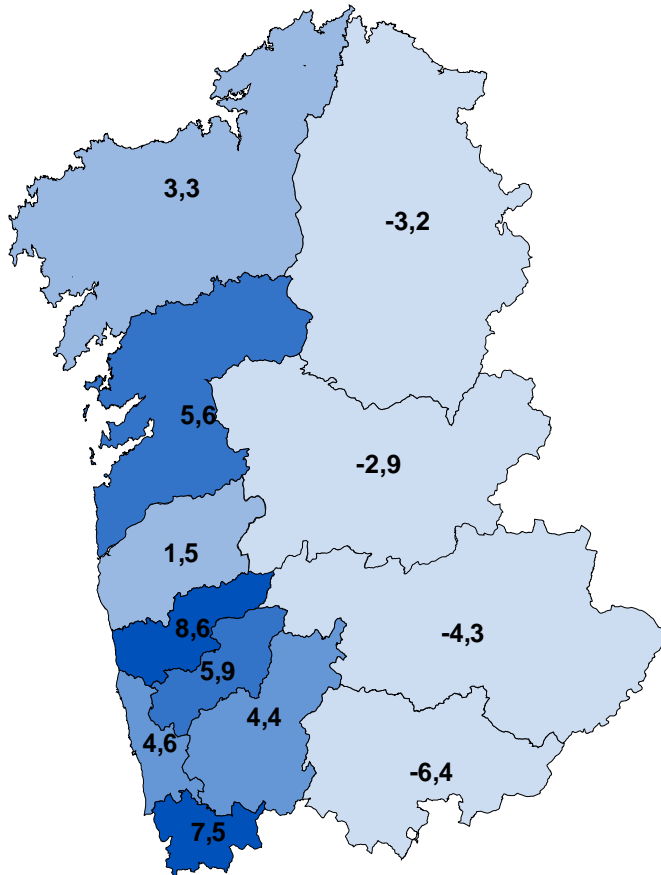

Fonte: Anuario estatístico Galicia - Norte de Portugal 2010

Na última década a Eurorexión aumentou un 3,3% a súa poboación. Para o conxunto de Galicia o crecemento foi do 2,4% e para a Rexión Norte do 3,9%. O comportamento foi desigual dependendo da área xeográfica; a zona oriental da Eurorexión (Lugo, Ourense, Douro e Alto Trás-os-Montes) perdeu poboación mentres que na occidental (A Coruña, Pontevedra, Minho-Lima, Cávado, Ave, Grande Porto, Tâmega e Entre Douro e Vouga) aumentou.

Mapa 2. Crecemento da poboación no período 1999-2009

Porcentaxes

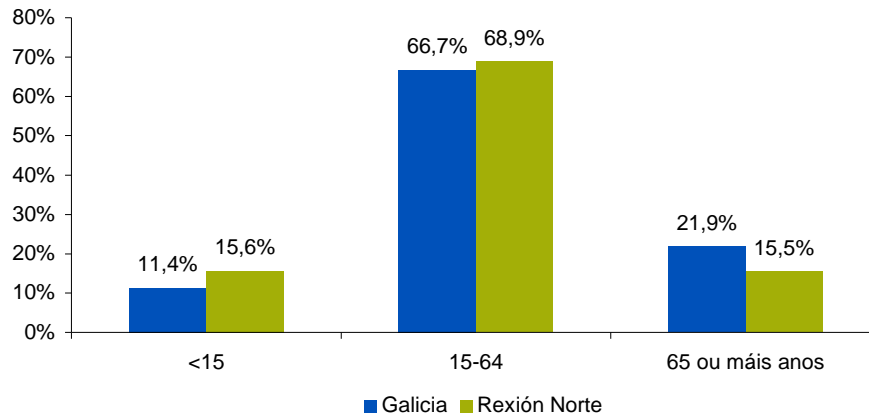

Fonte: Anuario estatístico Galicia - Norte de Portugal 2003 e 2010

No que se refire á estrutura por idades, o 21,9% da poboación galega ten 65 ou máis anos. Na Rexión Norte esta porcentaxe baixa ata o 15,5%. Os rapaces e rapazas menores de 15 anos supoñen o 15,6% do total da poboación na Rexión Norte pero só o 11,4% en Galicia.

Gráfico 1. Poboación segundo grupos de idade. Galicia e Rexión Norte de Portugal. Ano 2009

Porcentaxes

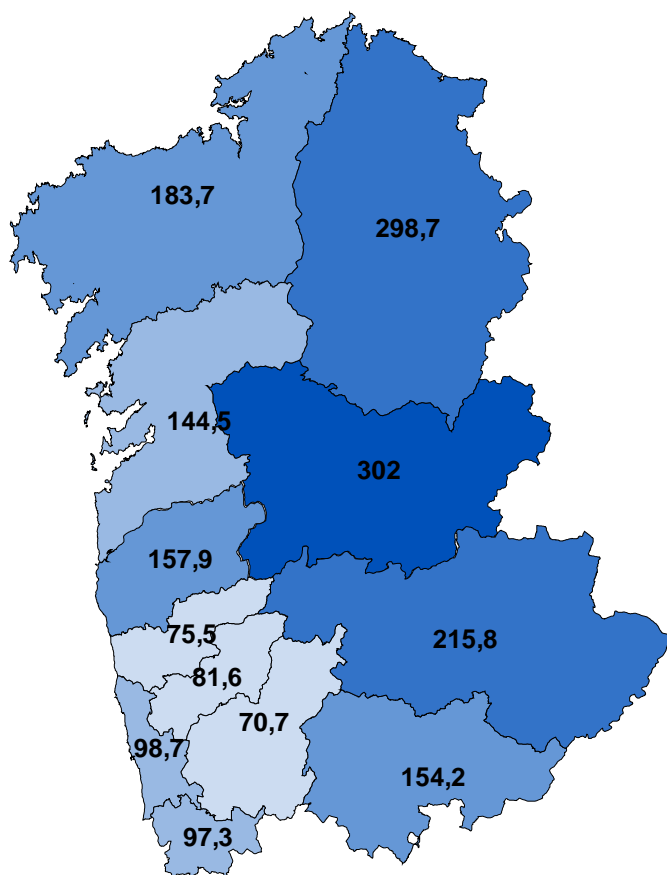

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010

Un bo indicador do grao de avellentamento que sofre a poboación dunha área xeográfica determinada é o índice de envellecemento, definido como o cociente da poboación de 65 ou máis anos entre a poboación menor de quince (multiplicado por cen para obter o resultado en porcentaxe). Un índice de envellecemento superior a 100 indica que existen máis persoas maiores de 64 anos que mozos menores de 15. Canto máis alto é o índice de envellecemento dunha área xeográfica máis avellentada está a súa poboación.

Para Galicia, en 2009, este índice situouse en 192,3%, é dicir, por cada cen mozos menores de 15 anos residentes en Galicia existían 192,3 maiores de 64 anos. Pola contra na Rexión Norte de Portugal este indicador sitúase en 99,3 maiores por cada 100 mozos.

Mapa 3: Índice de envellecemento

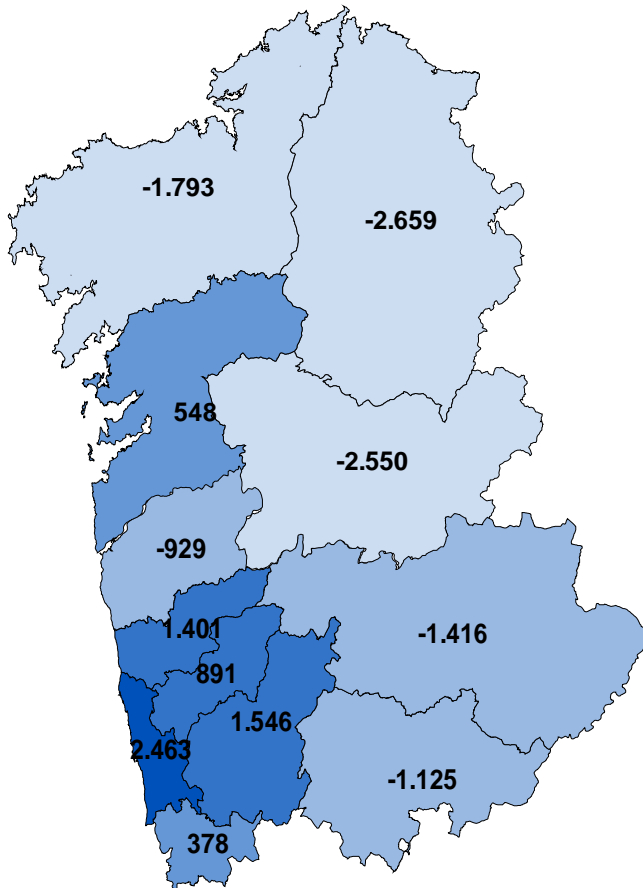

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010

No tocante ao movemento natural da poboación, en 2008 o conxunto da Eurorrexión presenta un crecemento vexetativo (nacementos - defuncións) negativo (-3.245). En Galicia o número de defuncións superou en 6.454 ao número de nacementos. Porén, na Rexión Norte producíronse durante o ano 2008 3.209 nacementos máis que defuncións.

Das catro provincias galegas só Pontevedra presenta un crecemento vexetativo positivo. Na Rexión Norte, Alto Trás-os-Montes, Douro e Minho-Lima teñen crecementos vexetativos negativos.

Mapa 4: Crecemento vexetativo. Ano 2008

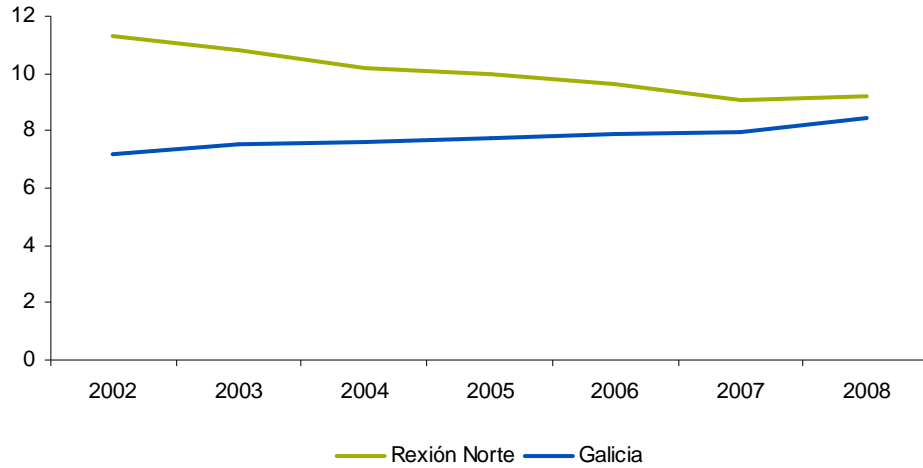

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010

En Galicia vense observando un crecemento na taxa bruta de natalidade, pasando do 7,2% en 2002 ao 8,5% en 2008. Na Rexión Norte, a pesar de que en todo este período presentou unha taxa bruta de natalidade superior á galega, mostra unha tendencia decrecente e baixa do 11,3% en 2002 ata o 9,2% en 2008. A taxa bruta de mortalidade toma uns valores máis estables e sitúase en 2008 no 10,8% en Galicia e no 8,4% na Rexión Norte.

Gráfico 2: Evolución da taxa bruta de natalidade. Galicia e Rexión Norte de Portugal

Tanto por mil

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010

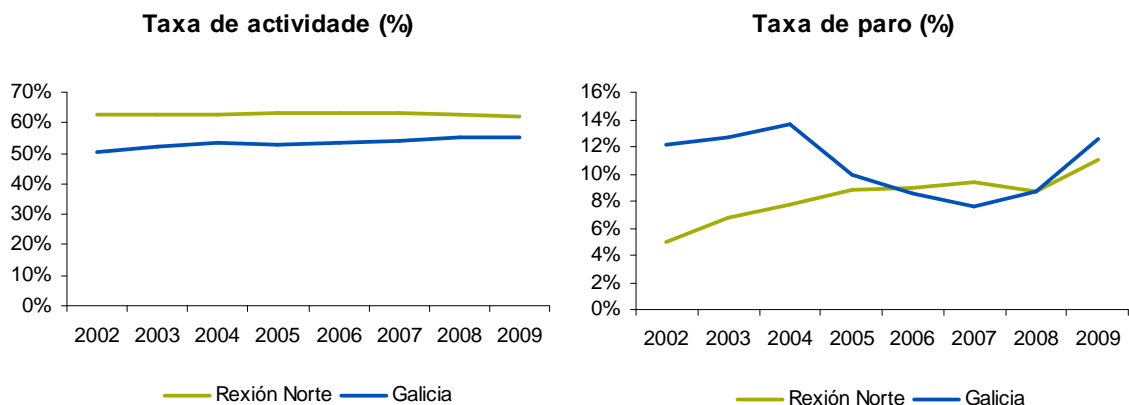
6.2 Mercado laboral

O conxunto da Eurorrexión contaba en 2009 con 5,6 millóns de persoas en idade laboral (16 ou máis anos para Galicia e 15 ou máis en Portugal), das cales 3,3 millóns eran activas, o que sitúa a taxa de actividade no 59,2%. O maior grao de avellentamento que sofre a poboación galega motiva que Galicia presente unha taxa de actividade menor que a da Rexión Norte (55,2% fronte ao 62,2%).

O número de ocupados na Eurorrexión acadou os 2,9 millóns de persoas e a taxa de ocupación foi do 52,3%. Ao igual que ocorría coa taxa de actividade, a taxa de ocupación é sensiblemente maior na Rexión Norte (55,3%) que en Galicia (48,3%).

Gráficos 3 e 4: Evolución da taxa de actividade e taxa de paro. Galicia e Rexión Norte de Portugal

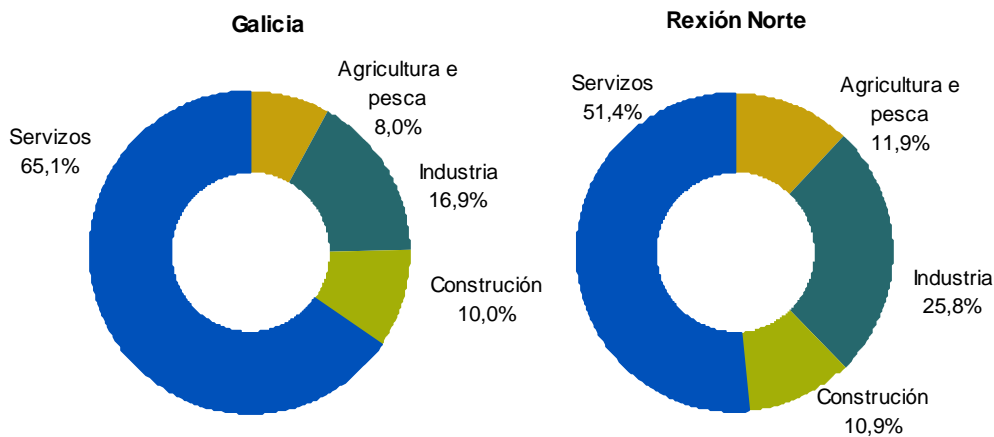
Tanto por cento

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010

Tamén se observan diferenzas na distribución dos ocupados por sectores de actividade nas dúas rexións. En Galicia o 65,1% dos ocupados traballa no sector servizos, o 16,9% na industria, o 10% na construción e o 8% restante no sector primario. Para a Rexión Norte de Portugal os servizos tamén son o sector con maior peso aínda que nunha porcentaxe menor que en Galicia (51,4%). Porén o peso da industria é significativamente maior que en Galicia (25,8%). Pola súa banda a agricultura e pesca ocupan ao 11,9% dos traballadores e a construción ao 10,9%.

Gráfico 5: Distribución da poboación ocupada segundo os sectores de actividade. Galicia e Rexión Norte de Portugal. Ano 2009

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010

No tocante aos parados supoñen o 11,6% da poboación activa da Eurorrexión; o 12,6% en Galicia e o 11% na Rexión Norte.

6.3 Turismo

En 2008 a Eurorrexión recibiu un total de 6.368.855 viaxeiros que se aloxaron nos 3.098 establecementos de turismo existentes na rexión.

En Galicia existen 2.633 establecementos de turismo que poñen a disposición dos viaxeiros un total de 85.266 prazas. O reparto por tipoloxía do establecemento é o seguinte: 594 establecementos hoteleiros estrelas de ouro (hoteis), 903 estrelas de prata (hostais) e 1.136 doutra tipoloxía (casas de turismo rural, campamentos e apartamentos turísticos).

A infraestrutura hoteleira da Rexión Norte de Portugal consta de 465 establecementos distribuídos en 136 hoteis, 266 pensións e 63 establecementos doutra tipoloxía (hoteis-apartamentos, apartamentos turísticos, aldeamentos turísticos, moteis e pousadas). Estes establecementos proporcionan unha capacidade de aloxamento de 38.817 prazas.

No que se refire a demanda, durante todo o ano 2008, preto de catro millóns de viaxeiros se aloxaron nos establecementos de turismo de Galicia. O 72,1% fíxoo en hoteis (estrelas de ouro), o 17,2% en hostais (estrelas de prata) e o 10,7% noutra tipoloxía de aloxamentos. Na Rexión Norte de Portugal, o número total de viaxeiros que se aloxaron en establecementos hoteleiros situouse en preto de 2,5 millóns. O 66,7% fíxoo en hoteis, o 17,7% en pensións e o 15,6% restante noutro tipo de aloxamentos.

Táboa 1: Principais datos de turismo. Galicia e Rexión Norte de Portugal. Ano 2008

	Galicia			Rexión Norte		
	Estrelas de ouro	Estrelas de prata	Outros	Hoteis	Pensións	Outros
Establecementos	594	903	1.136	136	266	63
Prazas	42.620	18.026	24.620	22.677	11.857	4.283
Viaxeiros	2.852.580	680.158	423.280	1.610.397	427.040	375.400
Grao de ocupación	38,2	26,8	x	36,5	20,4	35,5
Estadía media	2,1	2,6	x	1,8	2	1,5

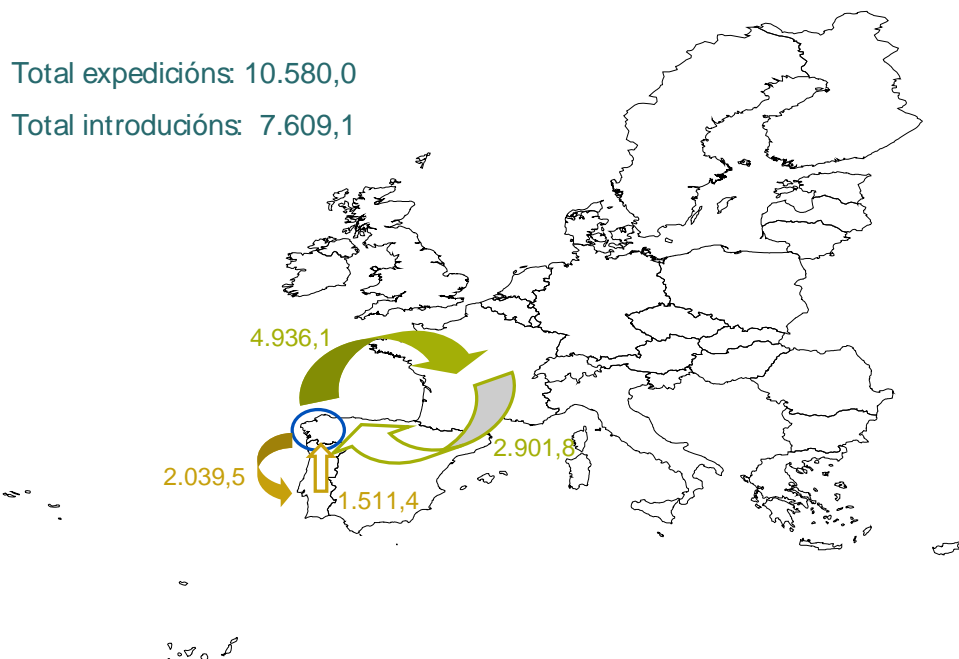
Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal

6.4. Sector exterior

No ano 2009 Galicia exportou mercadorías por un valor de 10.580 millóns de euros con destino a UE-27 (excluído o comercio co resto de España). Os principais destinos destas mercadorías foron Francia (4.936 millóns de euros) e Portugal (2.039,5 millóns). Os produtos máis exportados (seccións arancelarias) foron o material de transporte (41,2% do valor total das expedicións) e as materias téxtiles e as súas manufacturas (19,3%).

Mapa 2: Comercio intracomunitario. Galicia. Ano 2009. Datos provisionais

Millóns de euros

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010

O valor das introducións con orixe a UE-27 (excluído o resto de España) e destino Galicia foi de 7.609 millóns de euros. Os principais provedores de mercadorías foron Francia e Portugal que lle venderon o 38,1% e o 19,9% do total de mercadorías que recibiu Galicia procedentes da UE-27. O produto que máis demanda Galicia é o material de transporte.

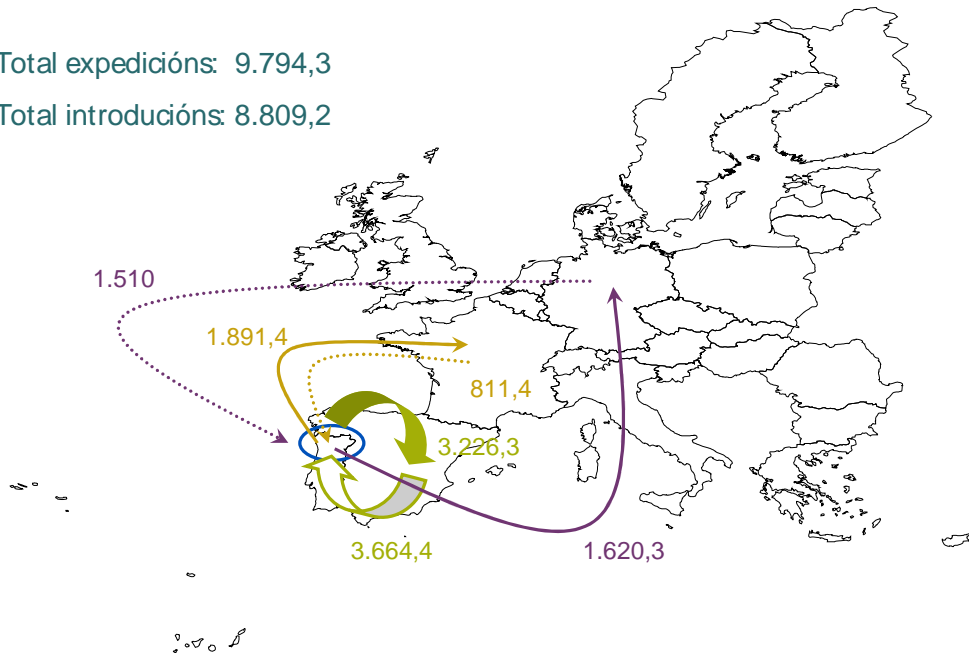
A Rexión Norte exportou mercadorías por un valor de 9.794,3 millóns de euros en 2009 con destino a UE-27, o 32,9% das cales tiña como destino España. Francia e Alemaña son os seguintes países en importancia aos que a Rexión Norte vende mercadorías (19,3% e 16,5%, respectivamente). A Rexión Norte exporta maioritariamente materias téxtiles e as súas manufacturas (22,5%).

Mapa 3: Comercio intracomunitario. Rexión Norte de Portugal. Ano 2009

Millóns de euros

Total expedicións: 9.794,3

Total introducións: 8.809,2

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010

O valor das introducións recibidas do resto da UE-27 foi de 8.809,2 millóns de euros, dos cales o 41,6% procedían de España e o 17,1% e Alemaña. A Rexión Norte importa principalmente máquinas, aparellos e material electrónico (21,2%).

6.5 Economía

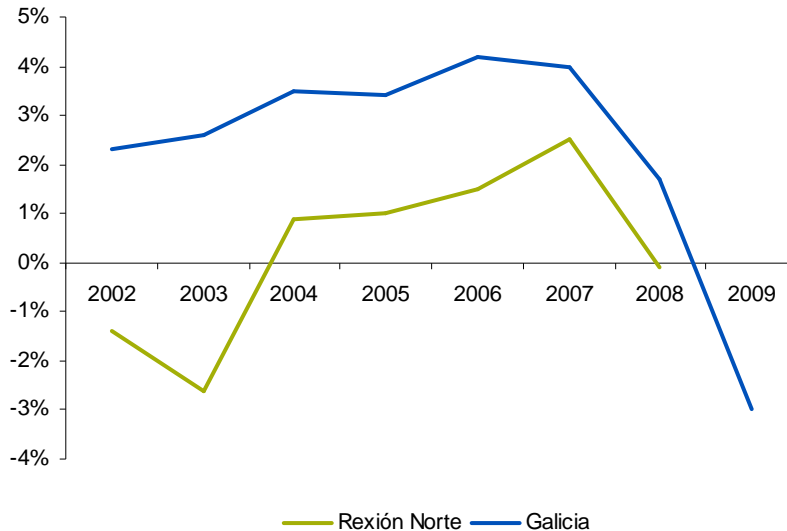
O produto interior bruto (PIB) xerado pola economía galega no ano 2008 acadou os 58.433 millóns de euros, 21.300 euros por habitante. Na Rexión Norte o PIB situouse en 47.135 millóns de euros o que supón 12.600 euros per cápita.

O crecemento real da economía galega en 2008 (taxa de variación anual do PIB en volume) situouse no 1,7%. No ano 2009 decreceu un 3% respecto ao ano anterior.

Pola súa banda, a Rexión Norte mostra xa un crecemento negativo no ano 2008 do -0,1%. Para o ano 2009 non dispoñiamos de datos no momento da elaboración desta ponencia.

Gráfico 7: Variación interanual do PIB en índices de volume

Porcentaxes

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010

Desde a óptica da oferta, no ano 2008 as ramas agraria e pesqueira xeraron un valor engadido bruto (VEB) de 2.181 millóns de euros en Galicia, o que supón unha participación do 4,1% no VEB da economía galega. Na Rexión Norte de Portugal, estas ramas aportaron 686 millóns de euros, cunha contribución do 1,7% ao VEB total.

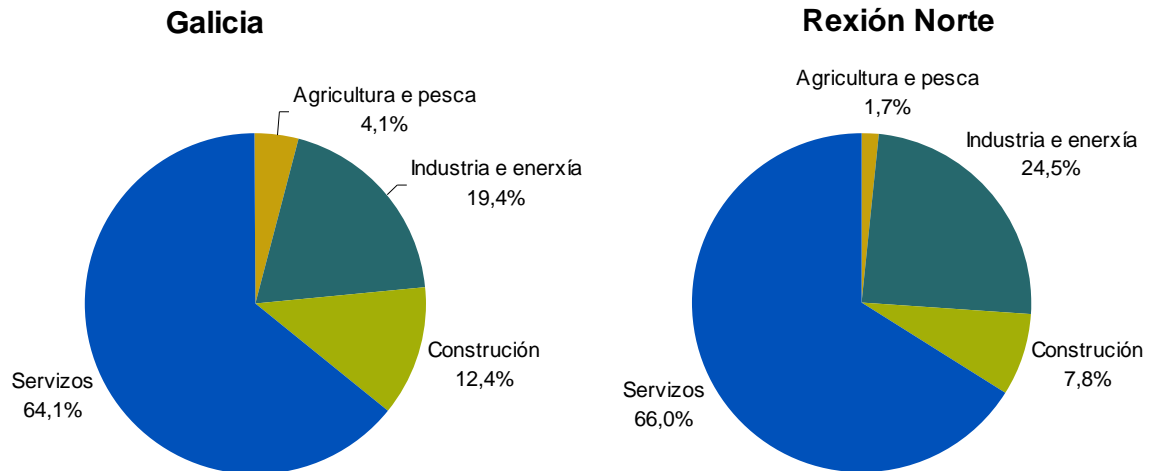
O VEB das ramas enerxéticas e industriais situouse en 10.372 millóns de euros en Galicia (cunha achega do 19,4%). No Norte de Portugal o VEB destas ramas acadou preto dos 10.000 millóns de euros pero a porcentaxe sobre o VEB total da economía foi 5 puntos porcentuais maior que en Galicia.

No tocante á construción, con 6.617 millóns de euros, este sector supoñía o 12,4% do VEB galego. Na Rexión Norte esta porcentaxe baixa ata o 7,8%.

Por último, o sector servizos contribuíu con 34.257 millóns de euros ao VEB de Galicia, o que en termos porcentuais supón o 64,1%. Na Rexión Norte de Portugal, en porcentaxe, a contribución deste sector ao VEB é maior (66%). En termos absolutos acadou os 26.909 millóns de euros.

Gráfico 8: Valor engadido bruto por sectores de actividade. Galicia e Rexión Norte de Portugal. Ano 2008. Datos provisionais

Porcentaxes

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010

6.6 Indicadores sociais

O gasto da Seguridade Social no pago de pensións contributivas en Galicia acadou os 6.198,2 millóns de euros no ano 2008. O día 31 de decembro deste ano, o número de pensións contributivas en vigor era de 713.400 na comunidade autónoma.

Táboa 2: Pensións contributivas da Seguridade Social. Galicia. Ano 2008

	Número de pensións en vigor o 31/12/2008 (miles)	Importe pagado en 2008 (millóns de €)
Total	713,4	6.198,2
Incapacidade permanente	68,1	745,3
Xubilación	439,2	4.217,5
Viuvez	180,8	1.116,7
Orfandade	19,9	88,8
Favor familiares	5,4	30,0

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010

A Rexión Norte destinou 3.884,4 millóns de euros ao pago das 942.500 pensións do réxime xeral da seguranza social existentes no ano 2008 nesta rexión.

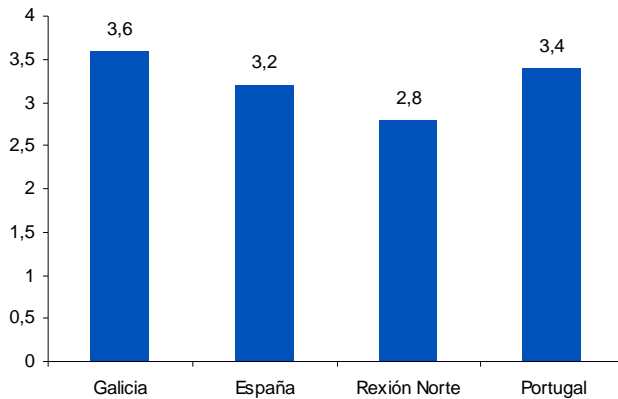
Táboa 3: Pensionistas do réxime xeral da Seguridade Social. Rexión Norte de Portugal. Ano 2008

	Pensionistas en 2008 (miles)	Importe pagado en 2008 (millóns de €)
Total	942,5	3.884,4
Invalidez	112,0	462,3
Vellez	597,1	2.863,0
Supervivencia	233,5	559,2

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010

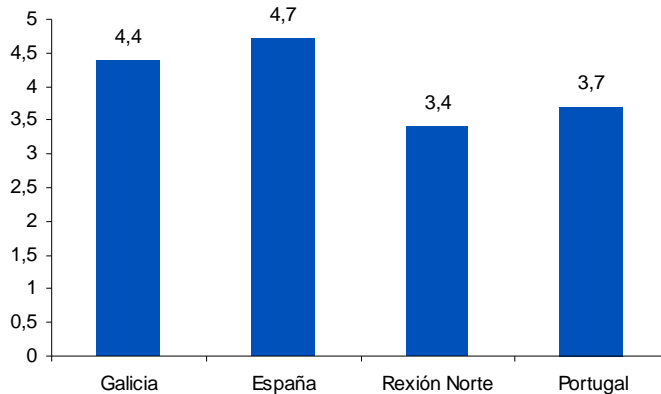
En relación coa saúde, os galegos dispoñían no ano 2008, de 4,4 médicos e 3,6 camas en funcionamento por cada mil habitantes. Na Rexión Norte estes indicadores acadaron os 3,4 médicos por mil habitantes e as 2,8 camas por mil habitantes.

Gráfico 9: camas por mil habitantes. Ano 2008

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010

Gráfico 10: médicos por mil habitantes. ano 2008

Fonte: Anuario estatístico Galicia – Norte de Portugal 2010